

ARENA IDÉS

LÖNEBILDNINGSS- KONFERENS 2022



@Daniellind_

@arenaide



Facken inom industrins
produktivitetskommission

arenaidé

Lägstalöner i den nya arbetsmarknadsforskningen

Emil Bustos (IFN)

Arena Idé, Lönebildningskonferens

6 oktober 2022

Författarpresentation

- Institutet för näringslivsforskning (IFN)
- Forskar om hur kollektivt förhandlade löner påverkar företagens anställnings- och investeringsbeslut
- Rapportförfattare

Bakgrund

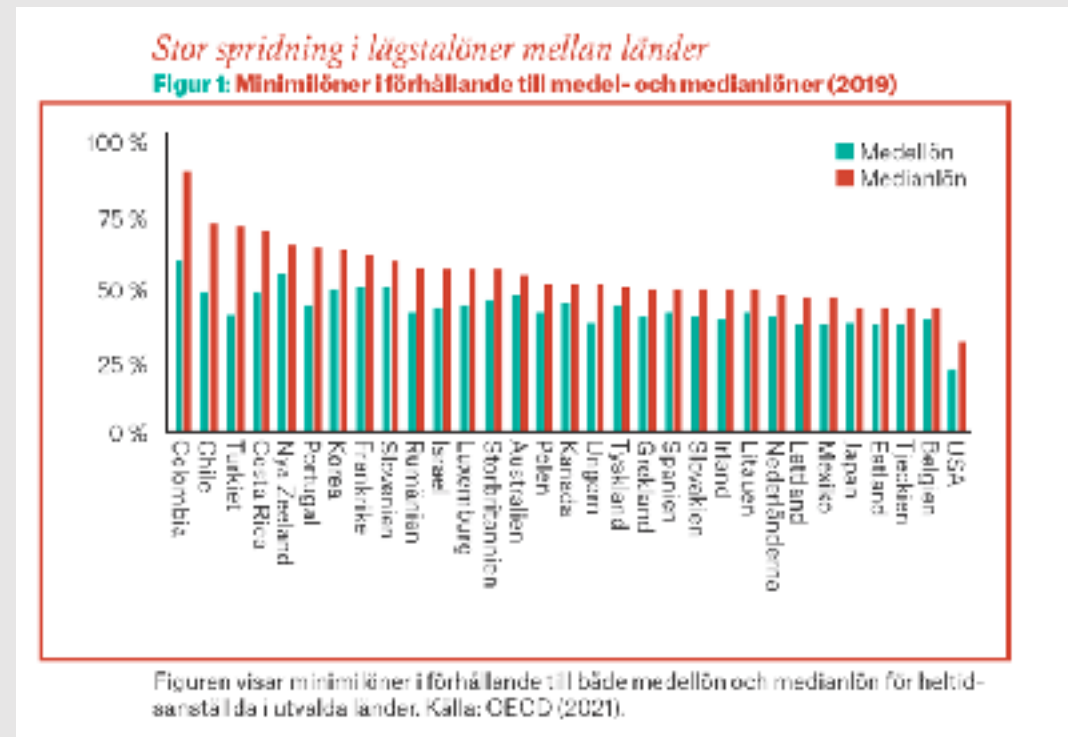
Rapport om lägstalöner

- Lägstalöner är ett hett ämne.
- Rapporten är ett uppslag från *Produktivitetskommissionen*.
- Syftet är att
 - tillgängliggöra forskningen för en bredare publik, och
 - peka på behov och utmaningar för framtida fackligt relevant forskning.



Lägstalöner i världen

- Lägstalöner är ett viktigt verktyg för politiker och fackliga organisationer.
- Det finns stora skillnader mellan rika länder.
- Stor skillnad även mellan och inom avtal i Sverige.
- (Bustos 2022)



Den nya arbetsmarknadsforskningen

Den klassiska synen på arbetsmarknaden

- Konkurrensen på arbetsmarknaden är god.
- Lönen sätts av utbud och efterfrågan och skulle bli lika hög om löntagaren gick till en liknande arbetsgivare.
- Det enskilda företaget har en liten betydelse.
- Åtgärder som höjer lönekostnaderna (ex. skatter) minskar efterfrågan på arbete.

Ekonomernas nya tankar om arbetsmarknaden

- Om det är god konkurrens borde löntagare enkelt kunna byta arbetsgivare om den nuvarande erbjuder en låg lön.
- Forskning visar dock att löntagare stannar kvar hos arbetsgivare även när de möter en relativt dålig löneutveckling.
- Azar med flera (2019) undersöker hur lönen påverkar antalet sökande på en amerikansk jobbsida.
- De visar att för liknande yrken ger 1 % högre lön cirka 6 % fler sökande – vilket inte pekar på god konkurrens.

Det enskilda företaget spelar roll och arbetsmarknaden har ofullständig konkurrens

- *Sökmodeller:*
 - Det tar tid för företag och löntagare att matcha på arbetsmarknaden.
 - Lönen blir ofta ett mellanläge av marginalprodukten och värdet av arbetslöshet.
- *Olika preferenser:*
 - Löntagare värderar arbetsgivare olika, även om de erbjuder samma lön.
 - Därmed kommer arbetsgivaren kunna sätta en lön som är lägre än marginalprdoukten.

Arbetsmarknadsmakt är en viktig faktor

- Den nya forskningen pekar på en stor betydelse av arbetsmarknadsmakt.
- Data från USA visar att arbetsmarknader där få arbetsgivare dominerar i regel har lägre genomsnittslöner (se ex. Azar med flera 2020).
- I Sverige: när Apoteket avreglerades ökade lönerna mer i områden som initialt hade färre apotek (Thoresson 2021).

Hur ska vi förstå lägstalöner?

Oklara teoretiska effekter av lägstalöner

- Vad borde vi teoretiskt förvänta oss att lägstalöner har för effekt på löntagare och företag?
- Om det råder perfekt konkurrens borde vi se högre löner men lägre sysselsättning samt produktion.
- Om arbetsgivare har arbetsmarknadsmakt behöver inte höjda lägstalöner leda till lägre sysselsättning.
- Istället kan arbetsgivare kompensera med en mer effektiv organisation, högre priser, minskad lönespridning eller lägre vinster.

Nya metoder hjälper forskare att studera lägstalöner

- Löntagare som påverkas av lägstalöner skiljer sig ofta systematiskt från de med högre löner.
- Svårt att skilja ut effekten enbart av högre lägstalöner.
- I brist på faktiska experiment får forskare istället leta efter kontrollgrupper som råkar uppstå.
- Om exempelvis en lägstalön bara gäller en viss åldersgrupp, kan man använda utvecklingen för de med liknande åldrar.

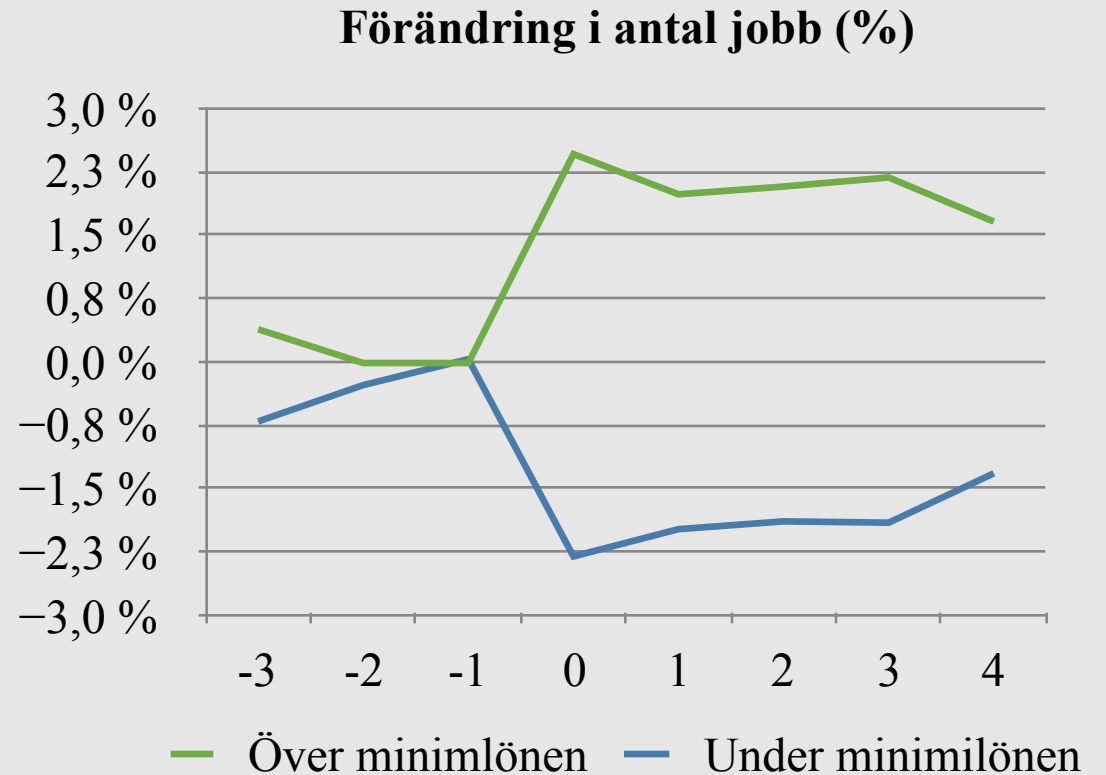
Exempel

- 1992 höjde New Jersey minimilönen.
- Forskarna Card och Kreuger (1994) vill förstå effekten på efterfrågan på arbete i restaurangsektorn.
- Om vi tror att trenden i New Jersey varit densamma som i närliggande Pennsylvania om de inte höjt minimilönen kan den staten användas som kontrollgrupp.
- Förvånande resultat: samma utveckling i båda delstaterna.

Vad vet vi om lägstalönerna
betydelse?

Lägstalöner har liten betydelse i praktiken

- Forskning visar att höjda lägstalöner hittills haft en försumbar effekt på sysselsättningen.
- Samma mönster verkar hålla i såväl USA som i Sverige.
- Detta ger vid handen att arbetsmarknaden faktiskt präglas av ofullständig konkurrens.
- (Omarbetning från Cengiz mfl, QJE 2019)



Liknande resultat från tyska och nordiska studier

- Mycket forskning kommer från USA – vars arbetsmarknad skiljer sig från den svenska.
- Erfarenheter från den tyska lägstalöner från 2015 kan dock vara informativa för Sveriges del.
- Flera studier visar på små effekter på sysselsättningen (Caliendo med flera 2018; Bossler och Gerner 2019; Dustmann med flera 2019).
- Överlag liknande effekter från andra nordiska studier (Askildsen med flera 2000; Böckerman och Uusitalo 2009), men inte alla (Kreiner med flera 2020).

... och i Sverige

- Sverige har ingen gemensam lägstalön.
- Däremot finns det lägstalöner i många kollektivavtal.
- Tidigare forskning hittar inga enhetliga slutsatser.
- En del studier hittar negativa effekter på sysselsättning, särskilt för låginkomsttagare (Skedinger 2006, 2015; Lundborg och Skedinger 2014; Konjunkturinstitutet 2021).
- Andra studier hittar nollresultat (Eliasson och Nordström-Skans 2014; Forslund med flera 2014).

Slutsatser

Spretande resultat pekar på en komplex verklighet

- Hur ska vi förstå de empiriska resultaten?
- Betydelsen av lägstalöner beror på omständigheterna.
- Låga nivåer verkar öka lönerna utan att minska sysselsättningen.
- Effekten beror antagligen på företagets förmåga att justera andra kanaler.
- Det behövs mer forskning som kan belysa olikheterna.

Svensk forskning har goda förutsättningar – men det behövs mer samarbete

- Vi har bra universitet och en god generell tillgång till data.
- Mina förslag:
- Skapa arenor där fack och akademi kan mötas och utbyta erfarenhet och förståelse.
- Bygg upp och tillgängliggör facklig statistik.
- Underlätta möjligheten att studera kollektivavtalens betydelse för företag och anställda.

ARENA IDÉS

LÖNEBILDNINGSS- KONFERENS 2022



@Daniellind_

@arenaide



Facken inom industrins
produktivitetskommission

arenaidé